

ABORDĂRI CONTEMPORANE CU PRIVIRE LA AUTOINSTRUIRE ȘI INSTRUIRE POSTUNIVERSITARĂ LA DISTANȚĂ ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII PUBLICE ȘI MANAGEMENTULUI

Dumitru Tintiu, dr.h. în medicină, prof.univ., Alexandru Lavric, lector superior, Catedra Sănătate Publică și Management „Nicolae Testemițanu”

„Ai toată viața un școlar de educat,
pe care niciodată nu trebuie să-l
pierzi din vedere: „**tu însuți**”

/Nicolae Iorga/

Programele de educație permanentă au ca obiectiv principal **creșterea flexibilității învățământului superior printr-o mai bună orientare către cerințele pieței, în ceea ce privește pregătirea profesională.**

Concomitent cu formele tradiționale de instruire postuniversitară, se utilizează forme complementare (prin corespondență) de învățământ deschis cum ar fi: **autoinstruirea, instruirea la distanță.** Cert este că învățământul deschis și la distanță răspunde în acest moment unei comenzi sociale.

Conform raportului UNESCO al Comisiei Faure (1997) – „Scopul educației continue de a permite omului să fie el însuși, de a deveni, a se remodela continuu...”

Potrivit unei definiții utile cercetării și practicii (R. Foucher, 2000), autoformarea este „un demers care implică anumite dispoziții și este influențat de capacitatea de reflecție asupra sieși; el presupune a lua inițiativa, în raport cu propria formare și a imprima o orientare actelor de învățare, a le gestiona (controlându-le desfășurarea); se poate realiza în maniere diferite și presupune capacitatea de a profita de mijloace/resurse, păstrând o marjă de autonomie în învățare; conținutul și inițiativa actelor de învățare (care pot viza: stăpânirea cunoștințelor, a ști să faci sau să fii) pot fi mai mult sau mai puțin planificate”.

Această definiție ține cont (A.N.Tremblay, 2003) de un mare număr de tendințe în domeniul autoformării și poate fi un referențial în formularea unui punct de vedere consensual.

Argumente pentru relevanța problemei

Începând cu anii 50 ai secolului al XX-lea, învățământul superior european și nord-american a fost marcat de modificări datorate: prezenței ample a noilor tehnologii de informare, creșterii numărului de studenți (mai ales studenți adulți), accentuării dificultăților financiare, solicitărilor de servicii din partea comunității, creșterii necesităților impuse de evoluția pieței muncii și explozia informațională (R. Foucher, 2000).

Implementarea pe scară tot mai largă a noilor tehnologii ale informației și comunicării abordează – spre exemplu – probleme privind integrarea cunoștințelor vehiculate prin media electronică, dar și utilizarea acestor tehnici în scopuri de învățare; aspectul corelează și cu creșterea „clientelei de specialiști”, care trebuie pregătită astfel, încât să aibă competențe pentru studii superioare; în plus, este necesară o metodologie de predare-învățare-evaluare capabilă să satisfacă interesele multiple ale cursanților.

Reorientarea pieței muncii – este o cauză a creșterii numărului de responsabilități legate de gestionarea competențelor și angajării – indivizii trebuie să fie capabili să învețe singuri și din propria experiență. Acest aspect decurge mai ales din explozia informațională și creșterea numărului solicitărilor de servicii venite din partea comunității (J.Delors, 1966), ce impun intervenții educaționale diferite de cele tradiționale.

Orientarea instituțiilor spre gestionarea competențelor determină o „regândire” a învățământului superior pe principiul formării „competențelor generice” (R. Foucher, 2000).

Restructurările produse în diferite spații educaționale (nu numai universitare) generează noi abordări teoretice și practice în formarea specialiștilor: deschiderea spre și extinderea „ariei educaționale europene/mondiale”; amplificarea rețelelor de mobilitate a cadrelor de conducere din sistemul de

sănătate, a cadrelor didactice și a cercetătorilor; dezvoltarea unui învățământ continuu și cooperarea interuniversitară.

Astea sunt doar câteva argumente în favoarea ideii de necesitate a educației pentru **autoeducație**, pentru **autoinstruire**. Din acest punct de vedere, învățământul superior este „spațiul rezervat (prin excelență – n.n.) practicilor de **autoformare**” (R.Foucher,2000). Formarea competenței de autoinstruire a cursanților reprezintă deci o coordonată esențială a politicii și practicii educaționale.

Autodidaxia (ca autoinstruire personalizată și neasistată) implicit, educația pentru (auto) educație este cauzată de puternica mobilitate culturală, socio-politică, socio-profesională. G. Le Meur (1998) confirmă necesitatea reînțoarcerii la practici autodidactice (ca acte de învățare/instruire/formare prin efort personal, asistate sau nu de specialiști).

Căile alese pentru atingerea acestui obiectiv sunt îndreptate spre diversificarea atât a planurilor de învățământ oferite, cât și a formelor și mijloacelor de transmitere a cunoștințelor.

Rezultate

Conceptul de „**Noua Sănătate Publică**” este o contribuție importantă la sistemul de instruire în domeniul sănătății publice și managementului sanitar – descrisă ca o disciplină bazată pe informație, bazată pe cunoștințe – este caracterizată prin schimbări structurale cu implicații profunde pentru învățare de-a lungul înregii vieți.

Aceste schimbări includ:

- modificări ale conceptelor și ocupațiilor,
- fenomenul de globalizare,
- modificarea naturii competiției – bazată pe cunoștințe – și nu în ultimul rând,
- revoluția datorată dezvoltării tehnologiilor informației și comunicațiilor.

Pentru a proiecta noile sisteme de educație și instruire, care vor sta la baza deprinderilor necesare secolului XXI, trebuie să înțelegem implicațiile schimbărilor radicale, în contextul tradițional de învățare introduse de utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor. Acestea poartă numele de **eLearning**.

Realizarea acestor direcții ale învățământului informatizat cu frecvență redusă a devenit un imperativ ce necesită și schimbarea mediului, care prevede să găsească modalități oportune de a veni în întâmpinarea acestei cereri deosebite de formare și să țină pasul cu noile provocări:

- ✓ Asigurarea normativă a proceselor (ordine, dispoziții etc.);
- ✓ Asigurarea tehnico-materială și financiară a proceselor;
- ✓ Pregătirea cadrelor didactice;
- ✓ Pregătirea materialelor instructiv-metodice;
- ✓ Identificarea beneficiarilor.

Capacitatea omului de a fi receptiv la influențele educației și de a realiza acumulări progresive concretizate în structuri de personalitate, este **educabilitatea**.

Principiile procesului de autoinstruire reprezintă norme generale, ce guvernează activitatea didactică în vederea atingerii obiectivelor propuse, pornind de la legitățile specifice **predării – învățării – evaluării**:

1. Elaborarea tematicilor;
2. Elaborarea curriculei de studiu;
3. Elaborarea metodologiei și etapelor de îndeplinire a cursului;
4. Elaborarea testelor de evaluare a cunoștințelor și a situațiilor de caz;
5. Asigurarea procesului de instruire cu tehnică contemporană;
6. Asigurarea cursului cu literatură;
7. Publicarea unor materiale pe pagina WEB a catedrei;
8. Coordonarea procesului de autoinstruire a conducătorilor instituțiilor medicale de către colaboratorii catedrei;
9. Comunicarea prin poșta electronică, utilizând metoda on-line.

Pregătirea unei astfel de scheme trebuie să înceapă cu identificarea beneficiarilor și evaluarea capacității de susținere financiară a activităților, de introducere și utilizare pe un termen care trebuie estimat cât mai aproape de realitate.

Procesul de instruire continuă postuniversitară în Sănătate Publică și Management include 4 etape:

Etape	Denumirea cursului de instruire	Durata instruirii	Locul instruirii
I	Problemele actuale ale Sănătății Publice	3 săptămâni (117 ore)	În cadrul catedrei
II	Analiza informației, planificarea și coordonarea activităților instituției medicale	2 săptămâni (78 de ore)	Autoinstruire la locul de muncă cu folosirea informației
III	Managementul în sistemul de sănătate	3 săptămâni (117 ore)	În cadrul catedrei
IV	Instruirea la distanță, participarea la forumuri științifice	38 de ore	Conform planului și ordinului MS

TOTAL – 350 de ore

Prima și a treia etapă de instruire se realizează în cadrul catedrei, în conformitate cu programele și metodologia elaborată, având la bază **coerență, flexibilitate și adaptabilitate**.

Procesul de autoinstruire este o formă nouă complementară de pregătire a cadrelor medicale de conducere, centrat pe nevoile individuale ale cursantului care are ca scop de a crea posibilități reale, pentru a se autorealiza în domeniu, îndeplinind lucrul de sinestător, precum și utilizarea rațională a timpului atât la catedră cât și la locul de muncă al cursantului. În procesul de îndeplinire a lucrării, cursantul folosește la maximum posibilitățile bibliotecii locale și a USMF „Nicolae Testemițanu”, internetul, biroul de statistică, informația catedrei, în scopul utilizării metodelor contemporane de analiză și evaluare a activității instituției medicale.

Durata de realizare a programului în procesul de autoinstruire este de 2 săptămâni (78 de ore). Raportul și lucrarea finisată sunt prezentate la conferința științifico-practică a cursanților, iar unele rapoarte de interes științifico-practic pot fi prezentate la ședința Asociației republicane „Sănătate Publică și Management” și publicate în revistele de specialitate.

Rezultatele procesului de autoinstruire sunt folosite pentru evaluarea aptitudinilor profesionale ale cursantului în domeniu. În timpul realizării programului de autoinstruire (2 săptămâni), cursantul, conform ordinului conducerii instituției medicale, este angajat în câmpul muncii pentru executarea obligațiilor funcționale.

Instruirea continuă constituie 350 de ore, dintre ele, 312 ore obligatorii, celelalte 38 de ore necesare cursantul le acumulează în timpul participării la instruirea la distanță, precum și la diferite forumuri științifice, publicații.

Numărul de ore acumulate la cursurile nominalizate oferă dreptul specialistului în Sănătate Publică și Management de a prezenta documentele pentru obținerea categoriei de calificare respectivă, precum și dreptul de a ocupa postul pentru termenii stabiliți (licența de activitate).

Instruirea postuniversitară la distanță

Instruirea la distanță este o experiență planificată de predare-învățare, organizată de o instituție ce furnizează imediat materiale într-o ordine secvențială și logică, pentru a fi asimilate de cursanți în manieră proprie.

Odată cu popularitatea cablului TV și a videoconferinței, în anii 1980, învățământul la distanță, prin intermediul materialelor video a devenit mult mai fiabil.

În țările dezvoltate, învățământul la distanță capătă o pondere din ce în ce mai ridicată în domeniile cele mai diverse: tehnic, economic, socio-uman, al științelor aplicate.

Instruirea la distanță poate fi realizată numai în cazul asigurării acestui proces cu tehnică necesară. În Sănătate Publică și Management este rațional de selectat pentru instruire la distanță numai acele informații (cursuri), care nu necesită activitate practică. Metodologia instruirii la distanță în Sănătate Publică și Management, în cea mai mare măsură, corespunde celei de autoinstruire.

Evoluția învățământului la distanță este clasificată în „**generații**”:

- prima generație, *Modelul prin Corespondență* (materiale tipărite);
- a doua generație, *Modelul Multimedia* (materiale tipărite, audio și video);
- a treia generație, *Modelul Tele-Învățare* (bazat pe tehnologiile telecomunicației, pentru a furniza oportunități pentru comunicarea sincronă);
- a patra generație, *Modelul de Instruire Flexibil* (predarea on-line prin Internet);
- a cincea generație, *Modelul de Învățare Inteligent Flexibil*.

Învățământul postuniversitar deschis, la distanță, implică utilizarea unor metode și tehnici de învățare. Scopul lor este de a îmbunătăți substanțial flexibilitatea învățării, în raport cu timpul disponibil, cu alegerea conținutului și a resurselor destinate învățământului, pentru a spori gradul de acces la sistemele educaționale persoanelor aflate în afara instituției care le oferă.

Instruirea la distanță necesită adaptare continuă, punând accentul atât pe „**a învăța**” și „**a asimila**”, cât și pe „**a practica**” și „**a aplica**”.

Implementarea în practică a procesului de autoinstruire obligatorie sporește gradul de acces la sistemele educaționale, creează condiții favorabile în asigurarea calității pregătirii cadrelor de conducere în Sănătatea Publică și Management, susține nivelul competențelor profesionale și stimulării activităților manageriale.

Elaborarea unei politici unitare, integrată multisectorial, de asigurare și promovare a cadrelor de conducere ar permite, ca numirea lor în funcție să fie înfăptuită de Ministerul Sănătății, Societățile obștești, Consiliile de diferit nivel cu trecerea prin concurs profesional.

Implementarea acestei forme de instruire în sănătatea publică necesită elaborarea unei baze legislative, în conformitate cu Proiectul European „Eurohot” (European Highway Open Technologies).

Elaborarea unei asemenea scheme de instruire la distanță trebuie să înceapă cu identificarea beneficiarilor și evaluarea capacității de **susținere financiară** a activităților de introducere și utilizare pe un termen care trebuie estimat cât mai aproape de realitate. Din acest punct de vedere, deosebirea față de învățământul universitar tradițional apare și în faptul că, la momentul inițial, nu cursanții caută universitatea, ci invers, universitatea nu dezvoltă schema de instruire, dacă nu are asigurată adresabilitatea și dotarea tehnico-materială.

Învățământul la distanță și învățământul cu frecvență redusă sunt forme flexibile de învățământ superior, prin care se asigură posibilitatea de formare inițială, de perfecționare sau de conversie profesională a unei largi categorii de specialiști.

Învățământul la distanță este caracterizat prin programe de pregătire, ale căror componente dominante sunt:

- ✓ utilizarea unor resurse specifice învățământului informatizat;
- ✓ sisteme de comunicare la distanță:
  - a) de autoinstruire;
  - b) de autoevaluare;
- ✓ sistemul tutorial.

Ministerul Sănătății, USMF „Nicolae Testemițanu” trebuie să dispună de structuri specializate care să asigure funcția de inovare și dezvoltare a sistemului educativ. Nevoia de expertiză este accentuată de noile evoluții europene consecutive Strategiei de la Lisabona (2000) când, pentru prima dată, educația și formarea profesională au fost desemnate ca priorități ale politicilor europene.

De atunci, îndeosebi în învățământul superior și postuniversitar (Procesul Bologna), țările membre și țările candidate s-au angajat într-un proces de armonizare și de reflecție comună asupra politicilor educaționale și care are drept scop constituirea unei Arii Europene de Învățământ Superior până în 2010.

Procesul de la Bologna a declanșat, la nivel european, convergența sistemelor naționale de învățământ superior, în condițiile respectării divergenței ofertei educaționale tradiționale. Procesul presupune, în esență, dezvoltarea unui Spațiu European de învățământ superior, care să stimuleze mobilitatea și cooperarea tot mai strânsă, în domeniul formării și cercetării continue universitare și postuniversitare.

Concluzii

■ Învățământul la distanță este adaptat continuu, punând accentul atât pe „a învăța” și „a asimila”, cât și pe „a practica” și a „a aplica”.

■ Compartimentabilitatea reprezintă calea de realizare a dezideratelor, pe care noul tip de învățământ și le propune. Modulul are coerență, flexibilitate și adaptabilitate.

■ Se vorbește tot mai mult despre o revoluție în educație, care implică transformarea radicală a rolului actual al profesorului și sfârșitul apropiat al funcției sale de intermediar nemijlocit al cunoașterii.

■ Cert este că învățământul deschis și la distanță răspunde în acest moment unei comenzi sociale.

■ Cu treizeci de ani în urmă, educația pe tot parcursul vieții putea fi privită ca o opțiune pentru o vârstă cu mai mult timp liber. Acum a devenit un imperativ, iar ofertanților de formare nu le rămâne decât să găsească modalități optime de a veni în întâmpinarea acestei cereri deosebite de formare și să țină pasul cu noile provocări.

■ Consolidarea capacităților în Sănătate Publică și Management orientate la utilizarea rațională a resurselor, excluderea dublărilor în instruirea la diferite etape.

■ Perfecționarea managementului calității în procesul de educație a cadrelor medicale.

Bibliografie selectivă

1. Carré, Ph., (1998), L'autoformation: un renversement de perspective, în: Autonomie et formation au cours de l'année, Bordeaux, Chronique Sociale, Lyon.

2. Delors, J., și colab., (1996), Learning: the Treasure Within. Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century, UNESCO.

3. Dorron, R., Parot F., (1999), Dicționar de psihologie, București, Editura Humanitas.

4. Mariana Dordea, (2001), Autoinstruire universitară și postuniversitară – teză de doctor în pedagogie, Univesitatea București.

5. Foucher, R., Hrimech (2000), L'autoformation dans l'enseignement supérieur. Apports européens et nord-américains pour l'an 2000, Edition Nouvelles, Montréal.

6. Hotărârea Guvernului României Nr.1011 din 08 octombrie 2001 privind organizarea și funcționarea învățământului la distanță și a învățământului cu frecvență redusă în instituțiile de învățământ superior.

7. Le Meur, G., (1998), Les nouveaux autodidactes. Néo autodidaxie et formation, PUL, Quebec.

8. Straka, A.G., (2000), European Views of Self-Directed Learning-Historical. Conceptional. Empirical. Practical. Vocational. Introduction. Waxmann, <http://www.user.uni-bremen>.

9. Tremblay, A.N., (2003), L'autoformation. Pour apprendre autrement, col. Paramètres, Presses d'Université de Montreal.

Rezumat

Conceptul de „Noua Sănătate Publică” este o contribuție importantă la sistemul de instruire în domeniul sănătății publice și a managementului sanitar – descrisă ca o disciplină bazată pe informație, pe cunoștințe. Este caracterizată prin schimbări structurale cu implicații profunde pentru învățare de-a lungul înregii vieți.

Summary

The concept of “New Public Health” is an important contribution to the education system in public health and health management – described as an information-based and knowledge-based discipline – characterized by structural changes with profound implications for learning throughout the whole life.

Contemporary approach about self and remote postgraduate training in public health and management.